

“ÇOCUK VE YUVA” DERGİSİNİN ÇOCUK EDEBİYATINA KATKISINA DAİR

Mehmet Karakoç*

ON THE CONTRIBUTION OF THE ÇOCUK VE YUVA MAGAZINE TO CHILDREN’S LITERATURE

ÖZ: *Çocuk ve Yuva* dergisi, Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Merkezi tarafından Mart 1953 ile Aralık 1983 tarihleri arasında aylık olarak 329 sayı yayımlanır. Çocuğun yetiştirilmesi meselesini bir memleket davası olarak gören dergi, “Davamız, memleket davasıdır; davamız, topyekûn Türklük davasıdır.” diyerek çocuğa ve çocuğun eğitime verdiği değeri ortaya koyar. Dergi, yayın amacını, yeni Türk devletinin ve Cumhuriyetin resmî ideolojisiyle uyumlu olarak, Atatürk’ün kurmuş olduğu bu genç devlet için gürbüz, nurlu ve neşeli çocuklar yetiştirmek, şeklinde açıklar. 0-7 yaş arası çocukların eğitimini birinci planda tutan dergi; çocuk sağlığı, çocuk bakımı, çocuk neşesiyle alakalı yazılarla aileleri de eğitmeyi kendine vazife edinir. Dergide başta şiir olmak üzere, öykü, roman, tiyatro, anı, biyografi, çizgi roman, masal, fabl, gezi yazısı gibi hemen her çocuk edebiyatı türüne ait örneklerle yer verilir. Çalışmamızda, *Çocuk ve Yuva*’nın çocuk edebiyatına katkısı irdelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Çocuk ve Yuva*, çocuk edebiyatı, çocuk eğitimi.

ABSTRACT: The *Çocuk ve Yuva* magazine was published monthly by the Head Office of the Turkish Child Protection Institution totally in 329 issues between March, 1953 and December 1983. The magazine which regarded educating a child as a national matter manifested the value it attached to children and to their education by the discourse ‘It is a national matter. It’s totally a fight to glorify

* Okutman, Celal Bayar Üniversitesi, Türk Dili Bölümü.

Turkish nation.’ The magazine reveals its aim for publishing as raising upstanding, bright and happy children, in harmony with the formal ideology of the Turkish state and Republic, for the young country Atatürk founded. Prioritizing the education of 0-7 aged children; the magazine made it its business to educate parents through the articles about child health, child care, and child happiness. Almost all genres of children’s literature such as story, novel, play, memoir, biography, graphic novel, tale, fable, travel writing, and poetry, in particular were included in the magazine. This study probes into the contribution of the *Çocuk ve Yuva* magazine to the children’s literature.

Keywords: *Child and Home* magazine, children’s literature, child education.

...

Giriş

Cemil Meriç’in deyimiyle, çocuk edebiyatının ne sınırları ne de mahiyeti bellidir.¹ Bu yönüyle çocuk edebiyatı kavramının tam olarak tanımını yapabilmek ve kapsamını belirleyebilmek oldukça zordur. Buna rağmen bir tanımlama yapmak gerekirse çocuk edebiyatını, çocuklarla yetişkinlerin birbirlerinden çok ayrı dünyaların insanı olduklarının ayırımına varılmasının neticesinde ortaya çıkan ve çocuklar için meydana getirilmiş edebiyat diye tanımlamak mümkündür.

Yalçın ve Aytaş, çocuk edebiyatını çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır,² şeklinde tanımlar. Çocuk edebiyatı sayesinde, çocuğun hayâl dünyası gelişir. Kendini ve etrafında olup bitenleri daha kolay bir şekilde anlamlandırır.

Çocuk edebiyatı alanı içerisinde değerlendirilecek bir ürün öncelikle çocukların algı, dikkat, duygu, düşünce ve hayâl dünyalarına hitap etmelidir. Bu yönüyle, çocuklar için yazılan kitaplar ve çocukların eğitime yönelik olarak yayımlanan dergiler, gerek konusu, gerekse dili ve üslûbu bakımından yetişkinlere yönelik yazılmış eserlerden farklıdır ve farklı olmak zorundadır. Bilkan, daha çok eğitici ve ahlâkî niteliklere sahip bu tür eserlerin en önemli özelliğinin çocuğun hoşuna gitmesi ve çocuğa edebî zevk vermesi olduğunun altını çizer. Bundan dolayı da çocuğa hitap edecek eserlerin dil, kelime seçimi, kelime hazinesi ve cümle yapısı gibi üslûp özellikleri bakımından onların düzeyine uygun olması gerektiğine vurgu yapar.³

¹ Meriç, “Çocuk Edebiyatı”, s. 3.

² Yalçın - Aytaş, *Çocuk Edebiyatı*, s. 17.

³ Bilkan, “Çocuk Edebiyatı -Kavram ve Mahiyet-”, s. 7-8.

Çocuk edebiyatı, çocuklar için yazılmış şiir, masal, hikâye, fabl, roman, tiyatro, bilmece, biyografi, mektup gibi çeşitli edebî ürünleri içine alır. İşte çocuk dergileri, bu edebî ürünlerin hepsini birden toplu bir şekilde çocuğa sunma imkânı verdiği için çocuk edebiyatının en önemli yazılı materyallerinden kabul edilir. Dergiler sayesinde çocuk, bir yandan eğlenerek öğrenmenin tadına varırken diğer yandan dil bilincini ve dil zevkini geliştirir, sözcük hazinesini zenginleştirir, okuma alışkanlığı edinir. Pekî, adında çocuk ibaresi bulunan, dıştan bakınca kâğıt kalitesiyle, baskısıyla, tasarımıyla göze hitap eden her dergi, gerçekten iyi bir çocuk dergisi midir? Ya da başka bir tabirle maddî yapısıyla gözümüze hoş gelen bir dergi, kaliteli bir dergi midir? Bu soruya gönül rahatlığıyla evet, diyebilmemiz pek mümkün değildir. Ilgaz, *Doğan Kardeş* çocuk dergisini değerlendirdiği bir yazısında, çocukların bir dergiden öncelikle “kalite” beklediklerini ama tek başına kalitenin bir dergiyi iyi bir dergi yapamayacağını, kalitenin yanında içerik olarak da bir derginin çocuğu tatmin etmesi gerektiğini şu cümlelerle dile getirir:

Çocukların dergilerinde, öncelikle “kalite” beklediklerini söyleyeceğim. Maddî yapısıyla kaliteli bir dergi, çocukta, en başta ciddiye alındığı, deyim yanlış kaçmazsa, “adam yerine konduğu” duygusu uyandırır. Ancak, bu maddî yapıyı, kaliteli bir “içerik”le buluşturmak yayıncının en önemli görevidir.⁴

Karaçam da *Gül Çocuk* dergisiyle ilgili bir yazısında, çocukların dergilerden neler beklediğine ilişkin olarak yaptığı çeşitli anketlerden yola çıkarak şu sonuca varır: “İyi bir dergi öncelikle, çocuk zevkini yani onun dünyasına ait şeyleri anlatmalıdır.”⁵ Yukarıdaki cümleden anlaşılan o ki bir dergi öncelikle çocuğun dünyasına girebilmelidir, ona ait şeylerden bahsetmelidir. Çocukların dünyaya bakışı ile büyüklerin dünyaya bakışı ve onu algılama biçimleri arasında büyük farklılıklar olduğuna göre, çocuklara yönelik bir eserle yetişkinlere yönelik bir eserin hem içerik hem de şekil olarak birbirinden ayrı olması bir zorunluluktur. Çocuklar için yayın hayatına atıldığını iddia eden dergiler, bu gerçeği yani yetişkinlerle çocukların ayrı dünyaların insanı oldukları gerçeğini göz önünde bulundurarak bir yayın çizgisi takip etmelidirler.

Aynı zamanda çocuk dergileri, çocuk okurlarına hayatın gerçekleriyle ilgili çeşitli bilgi ve tecrübeleri de sunabilmelidir. Bir yandan onları eğlendirerek eğitirken, diğer yandan onların yaşadıkları sosyal çevreye uyumlarını kolaylaştırmalıdır. Bu yönüyle çocuk dergileri, Oğuzkan’ın deyimiyle, ders kitapları ile güncel olayların ve yeni ortaya çıkmış gerçeklerin arasında var olan kaçınılmaz boşluğu doldurarak, okuyucusuna türlü konulara ilişkin daha kalıcı ve öğretici nitelikte bilgiler sunarlar.⁶

⁴ Ilgaz, “Günümüzde Çocuk Dergiciliği Soruşturması” s. 262.

⁵ Karaçam, “Günümüzde Çocuk Dergiciliği Soruşturması” s. 266.

⁶ Oğuzkan, *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, s. 337.

Yazımızın konusunu oluşturan *Çocuk ve Yuva* dergisi de yayımlandığı dönemdeki Türk çocuklarının en güzel şekilde yetiştirilmesini, eğitilmesini ve yaşadıkları toplumun bir ferdi olmalarını sağlamak üzere yayın hayatına atılmış bir çocuk ve aile dergisi olması yönüyle önemlidir.

1. *Çocuk ve Yuva* Dergisi

Çocuk Esirgeme Kurumu (eski adıyla Himaye-i Etfâl Cemiyeti), yeni Türk devletin temelleri atılır atılmaz ilk kurulan müesseselerden biridir. Cemiyet, 30 Haziran 1921’de kurulur. Müessesenin kuruluş amacı derginin ilk sayısında, “gülbüz, nurlu ve neşeli çocuklar yetiştirmek ve kimsesiz, yoksul Türk yavrularını kanadı altına alarak, onları bağrına basmak, onlar için ısıtıcı ve aydınlatıcı bir ocak, bir çatı olmaya çalışmak”⁷ şeklinde açıklanır. *Çocuk ve Yuva*, işte böyle bir amaca hizmet etmek düşüncesiyle, Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Merkezi tarafından Mart 1953’te çıkarılmaya başlanır. Yaklaşık otuz yıl yayın hayatında kalan ve 329 sayı yayımlanan derginin son sayısı, Aralık 1983’te çıkar.

Çocuk ve Yuva, çocuğun yetiştirilmesi meselesini bir memleket davası olarak götür ve “Davamız, memleket davasıdır; davamız, topyekûn Türklük davasıdır.”⁸ diyerek çocuğa ve çocuğun eğitimine verdiği değeri ortaya koyar. Dergi, yayın amacını yeni Türk devletinin ve Cumhuriyetin resmî ideolojisiyle uyumlu olarak şu şekilde açıklar: “Atatürk’ün kurmuş olduğu bu genç devlet için gülbüz, nurlu ve neşeli çocuklar yetiştirmek, kurumun şimdiye kadar maddî sahada giriştiği koruma işini, manevî sahaya da intikal ettirerek çocuğu vücutça ve moralce ele almak.”⁹

0-7 yaş arası çocukların eğitimini birinci planda tutan dergi; çocuk sağlığı, çocuk bakımı, çocuk neşesiyle alakalı yayımladığı yazılarla çocukların yanında aileleri de eğitmeyi kendine vazife bilir. Dergi, “Biz dergimizi çıkarırken, çocuklardan çok onların ‘hayırlı evlât’ vasfıyla yetişmesine can atan ana babayı da düşündük. Çocuğun iyi huylar edinmesini, sıhhatli, gülbüz yetişmesini, aynı zamanda neşeli bir varlık olmasını sağlayacak en yetkili kalemlerden çıkmış yazılarla donatmağa çalıştık.”¹⁰ diyerek çocukların yanında, anne babaların eğitimini de önemli bir vazife olarak üzerine alır. Bu çalışmada, *Çocuk ve Yuva*’nın çocuğa ve çocuk edebiyatına bakan yönünü belli başlı edebî türler bağlamında ele almaya çalışacağız.

⁷ Çiçekdağ, Osman Şevki, “Çıkarken”, C.1, S.1, Mart 1953, s. 1.

⁸ a.g.m., s. 1.

⁹ a.g.m., s. 1.

¹⁰ “Dergimiz”, C.1, S.5, Ağustos-Eylül 1953, s. 1.

2. *Çocuk ve Yuva*’da Edebî Türler

Her ne kadar Türk edebiyatında son döneme kadar üzerinde pek durulmasa da çocuk, bir milletin en değerli varlığıdır ve onun en güzel şekilde yetiştirilmesi toplumun en önemli vazifesidir. Bu da en iyi şekilde çocuklar için hazırlanmış kaliteli kitaplarla, gazetelerle ve dergilerle sağlanabilir. Orhan Okay, bir yazısında,¹¹ çocuğun edebiyatımızda özellikle eski edebiyatımızda ihmal edilmesini şu cümlelerle dile getirir:

Çocuk, edebiyatımızın en ihmal edilmiş konularından biridir. Eski edebiyatımızda, çocukların ilgisini çekecek konular olmadığı gibi, çocuklarla ilgili bir bahis bile bulunduğunu zannetmiyorum.

Çocuğu ele alırken onun eğitilmesi ve iyi bir yurttaş olarak yetiştirilmesi meselesini birlikte ele almak gerekmektedir. Özellikle çocuk edebiyatının birinci amacı, yarının büyükleri olan çocukların iyi bir şekilde yetiştirilmesi ve eğitilmesidir. Edebiyat sayesinde çocuk, yaşadığı topluma ayak uydurur, onun parçası olduğunun bilincine varır.

Kavcar, edebiyat ve eğitim kavramlarının bu yönüyle birbiriyle çok yakından ilgili olduğunu söyler ve eğitimi, en geniş anlamıyla çocuk olsun, genç olsun, yaşlı olsun, insanlarda sosyal hayata ve çağa uygun tutum ve davranış değişikliği sağlamak,¹² diye tanımlar. Bu yönüyle bakıldığında eğitim, bir sosyalleştirme aracıdır. Çocuğun, içinde doğup büyüdüğü topluma sağlıklı bir biçimde uyum sağlamasıdır.

Yazınsal metinler, yapısı gereği okurda duygusal çağrışımlar uyandıran; okuru yeni arayışlara yönelten materyallerdir.¹³ Bu yönüyle çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğu eğlendirirken aynı zamanda onu eğitir ve ona bazı olumlu davranışlar kazandırır. Çocuğun bedenlen, zihnen ve ruhen gelişmesine yardımcı olur, içinde doğup büyüdüğü toplumun bir ferdi haline gelmesini sağlar. Bu tür metinler, aynı zamanda çocuklara duyuş, düşünüş ve yaşantı zenginliği kazandırır. Onların sağlıklı bir kişiliğe sahip olmalarına, olaylara ve sorunlara daha geniş açıdan bakabilmelerine katkıda bulunur. *Çocuk ve Yuva* dergisi de saydığımız bu amaçları gerçekleştirmek üzere yayın hayatına başlamış bir dergidir. Dergi, izlediği yayın politikası ve yayımladığı yazılarla bir yandan çocukları vatanına milletine bağlı iyi birer yurttaş olarak yetiştirmeye çalışırken diğer yandan onların edebî zevk olarak da doyuma ulaşmalarını ister. Bu amacı gerçekleştirmek üzere de dergide çocuk edebiyatının hemen her türüne ait ürünlere yer verilmiştir. Şiir başta olmak üzere öykü, roman, masal, fabl, çizgi roman, efsane ve destan, tiyatro (piyes), atasözü, deyim, günlük, gezi yazısı, anı, mektup, biyografi, hitabet gibi hemen her edebî türe ait örneğe dergide yer verilmiştir. Özellikle çocukların

¹¹ Okay, “Edebiyat Dünyasında Çocuk”, s. 61.

¹² Kavcar, *Edebiyat ve Eğitim*, s. 1-4.

¹³ Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, s. 8.

çok sevdiği ve okumaktan dinlemekten zevk aldıkları şiir, öykü, masal, fabl, tiyatro, çizgi roman, destan, atasözü, bilmece, deyim gibi edebî türlere derginin sayfalarında daha sık yer verildiği görülmektedir.

2.1. Şiir

Şiir, çocukların hayata bakışını, özelemlerini, hayallerini, duyarlılıklarını en ince ayrıntısına kadar yansıtmaları bakımından önemli bir türdür. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, *Çocuk ve Yuva*'da, şiir türüne çok geniş bir yer verildiği görülmektedir. Dergideki şiirler, genelde hece ölçüsü ya da serbest ölçü ile kaleme alınmıştır. Dergide, başta Fazıl Hüsnü Dağlarca olmak üzere Ziya Gökalp, Tevfik Fikret, Cahit Külebi, Ahmet Muhip Dırnas, Behçet Kemal Çağlar, Aka Gündüz, Mehmet Necati Öngay gibi birçok sanatçının şiirine yer verilmiştir.

Dergideki şiirlerde; vatan ve millet sevgisi, dostluk ve arkadaşlık, anne baba sevgisi, ağaç ve orman sevgisi, çalışmak ve çalışkanlığın önemi, Atatürk ve Atatürk sevgisi, çocuk ve çocukluk, mevsimler, millî ve dinî bayramlarımız, tasarruf ve tutumluluk, tertip, düzen ve temizlik, okul, öğretmen ve kitap, birlik, beraberlik ve dil bilinci gibi çok geniş yelpazede konunun ele alındığını söyleyebiliriz.

Çocuk ve Yuva, çocuğa çok büyük bir önem atfeder. Onu küçük bir yetişkin olarak görür ve ondan vatanını ve milletini sevmesini ister. Dergideki birçok şiirde çocuklara vatan sevgisiyle ilgili çeşitli nasihatlerde bulunulur. Çocuklardan vatan ve millet sevgisiyle dolu, millî ve manevî değerlerine bağlı, vatanın selameti söz konusu olduğunda seve seve bu yolda canlarını feda etmeye hazır birer yurttaş olmaları istenir. Örneğin, Halide Nusret Zorlutuna'nın kaleme aldığı "Kızım" ve "Oğlum" şiirleri bunun güzel birer örneğidir:

Sen yurda armağan, yurdun da sana,
İyi bir anne ol ama vatana.
Saadetin, sonsuz sevinçtir bana,
Şerefim, bize en büyük haz kıyım.¹⁴

Bilirsin; taptığım sadece haklı;
Sözün de özün de doğrudur, aktır,
En aziz sevgilin, aziz sevgilin bayraktır,
Yurda yan bakamı yakarsın, oğlum.¹⁵

Bir başka şiirde, dostluk ve kardeşlik konusu üzerinde durulur. Bütün dünya çocuklarının kardeş olduğu fikri işlenir:

¹⁴ Zorlutuna, Halide Nusret, "Kızım", C. 28, S. 289, Mayıs 1980, s. 12.

¹⁵ Zorlutuna, Halide Nusret, "Oğlum", C. 28, S. 289, Mayıs 1980, s. 12.

Din ve ırk farkımız yok,
Kötü bir yargımız yok,
Üstünlük farkımız yok,
Biz dünya çocukları...¹⁶

“Ana” adlı şiirde, annenin fedakâr bir insan oluşuna ve yüceliğine vurgu yapılır. Ana, çocuğuna yemeyip yedirir, giymeyip giydirebilir. Aziz vatana faydalı olması için onu en güzel şekilde yetiştirir:

Yemedin yedirdin,
Giymedin giydirdin bana.
Çok şeyler borçluyum,
Çok şeyler sana.
Sen yetiştirdin beni, sen büyüttün.
Bir faydalı insan oldum şimdi,
Bu aziz vatana.¹⁷

Çocuk dergilerinin önemli amaçlarından biri de çocuklara tabiat sevgisi, orman ve ağaç sevgisi kazandırmak ve onları çevreye karşı duyarlı hale getirmektir. “Orman” şiirinde, küçük bir kız çocuğu, ormana karşı olan sevgisini şu şekilde dile getirir:

Hakikaten bir orman,
Bir hazine gibidir.
Koruyalım ormanı.
Gülsün bu cennet vatan.¹⁸

“Çalışalım” başlıklı şiirde, yurdumuzun ışığının sönmemesi için çocuklardan durmadan yılmadan çalışmaları ve yurdumuzu yüceltmeleri istenir:

Bu yurdun ümidi siz,
Neşesi her şeyisiniz.
Çalışalım azimle,
Sönmesin ateşimiz.¹⁹

“Atatürk Türkiye” adlı şiirde, bir çocuğun gözüyle Atatürk’ün iyilikleri, ülkemiz için yaptıkları ve ona olan büyük sevgi şu şekilde mısralara dökülür:

Seni hiç görmedim Atatürk’üm,
Seni duymadım yakından,

¹⁶ İsimsiz, “Biz Dünya Çocukları”, C.35, S.300-301, Haziran Temmuz 1981, s. 33.

¹⁷ Uytun, Göktürk Mehmet, “Ana”, C.19, S.183, Şubat 1971, s. 22.

¹⁸ Kızıltan, Tülin, “Orman”, C.2, S.20, Aralık 1954, s. 11.

¹⁹ Korkmaz, Gülten, “Çalışalım”, C.19, S.186, Nisan 1971, s. 3.

Seyredemedim bakışlarını bir kerecik olsun.
 Ama öylesine bizim olmuşsun,
 Öylesine dolmuşsun ki içimize...
 Her iyi şeye,
 Her güzel şeye,
 Atatürk diyesim geliyor.²⁰

“Okul” şiirinde, okulun sıcak bir yuva olduğu, insanların okumayı yazmayı onun sayesinde öğrendiği, hayatı onunla tanıdığı şu dizelerle ifade edilir:

Sende bilgi görgü var,
 Sende bütün kaynaklar,
 Benim canım okulum,
 Senden öğrendim her şeyi.²¹

Dergide, millî ve dinî bayramlarımızla ilgili olarak yazılmış çok sayıda şiire de yer verilmiştir. Örneğin aşağıdaki şiirde, 29 Ekim Cumhuriyet bayramının ne anlama geldiği ve Cumhuriyetimizin kuruluşu şu mısralarla dile getirilmiştir:

Yirmi Dokuz Ekim’de,
 Yeni bir ay parladı.
 İşte bu parlak ayın,
 Cumhuriyet’tir adı.²²

İnsan vücudundaki organların birleşip mideye boykot uygulamaları örneğinden hareketle birlik ve beraberlik konusunun ele alındığı “Birlik” başlıklı şiirde, nasıl ki bir vücutta ayrılık gayrılık olmazsa, bir milleti meydana getiren insanlar arasında da ayrılıkların olamayacağı şu dizelerle dile getirilir:

Bir vücutta ayrılık,
 Olmazmış anladık.
 Hatanızı bildiniz,
 Artık affedildiniz.
 Barışalım biz gelin,
 Sesi çıkar iki elin.
 Bir darbu meseldir bu,
 Atalar demiş doğru.
 Ayrılık gücü boğar,
 Kuvvet birlikten doğar.²³

²⁰ Ayhan, Sami, “Atatürk Türkiye”, C.18, S.178, Haziran Temmuz 1970, s. 2.

²¹ Kapulluoğlu, Dilek, “Okul”, C.22, S.212, Aralık 1973, s. 21.

²² Soyuer, Halil, “Cumhuriyet”, C.22, S.220, Ekim 1974, s. 7.

²³ Bilgütay, Tevfik, “Birlik”, C.6, S.53, Ocak 1958, s. 31.

“Varol Türkçem Özgürlüğüm” adlı şiirde anadilimizin güzel Türkçemiz olduğuna vurgu yapılır. Dilimizin geçmişinin yüzyıllar öncesine dayandığından söz edilir:

Bilmiyorum Osmanlıca,
Ne Arapça, ne de Farsça,
Anadilim Türkçe gülüm,
Kökten sürme yüzyıllarca.²⁴

2.2. Masal

Dergide edebî türler yönünden şiirden sonra en çok masala yer verildiği görülmektedir. Çocukların belki de ilk edebî tecrübelerinden sayılan masalların çocuk eğitiminde çok önemli bir yeri vardır. Masallar, vermek istediği mesajı açık ve net olarak çocuğa sunduğundan dolayı çok önemli bir eğitim materyalidir. Masallar, çocuklar için efsanevî bir dünyaya ve yepyeni âlemlere geçişin kapısıdır. İyiyi, güzeli, doğruyu, erdemi masallar yoluyla çocuklar, kolayca öğrenip içselleştirebilir. Enginün, masalların çocuk edebiyatının en eski ve en sevilen ürünleri olduğunu söyler ve çocuklara verilen soyut öğütlerin masallar vasıtasıyla somutlaştığını ve masallar yoluyla çocuğa ileride sahip olacağı kahramanlık, dürüstlük, aklı kullanma gibi birçok değerın telkin edilebileceğini belirtir.²⁵

Turinay da bir yazısında çocuklarda iyilik-kötülük, güzellik-çirkinlik, zulüm-adalet, cimrilik-yardımseverlik gibi kavramların çok belirgin ve mutlak olduğunu, bu davranışların ortasının çocuğun zihninde daha belirginleşmediğini şu cümlelerle dile getirir: “Çocuk bir şeyi ya iyilik ya da kötülük olarak görür. Onda bu ikisinin ortası diye bir şey yoktur. İşte masal, çocuğun bu tarafını da tatmin eder. Orada her kötülük cezasını bulur, her mağduriyet biraz gecikerek de olsa durumunu telafi eder. Çocuğun aradığı da zaten bu değil midir?”²⁶ Eğitimdeki bu önemli yönü dolayısıyla *Çocuk ve Yuva*’da birçok masala yer verilmiştir.

Çocuk ve Yuva, yayımladığı masallar vasıtasıyla çocuklara iyilik, kötülük, sevgi, dostluk, yardımseverlik, doğruluk, verilen sözlerin tutulması, maddiyatın geçiciliği, kibir ve vefa gibi kavramların ne anlama geldiğini kavratmaya çalışır. Masallarda, başta kazanıyor gibi görünmelerine rağmen iyi insanların karşısında kötülerin her zaman kaybetmeye mahkûm oldukları gerçeğine parmak basılır. Sevginin, dostluğun ve yardımseverliğin takdire değer davranışlar olduğuna vurgu yapılır. Hayvanları ve ormanları korumamız ve sevmemiz gerektiği konusu üzerinde hassasiyetle durulur. Verilen sözleri tutmanın, doğruluğun, dürüstlüğün çok güzel davranışlar olduğuna

²⁴ Ertugay, Celal, “Varol Türkçem Özgürlüğüm”, C.20, S.192, Aralık 1971, s. 25

²⁵ Enginün, “Çocuk Edebiyatına Toplu Bir Bakış”, s. 38-39.

²⁶ Turinay, “Çocuk, Masal ve Şiir”, s. 236.

değnilir. Paranın ve maddiyatın geçici olduğunun ve tek başına paranın insanlara mutluluk getirmediğinin altı kalın kalın çizilir. Kibrin çirkin bir davranış olduğ ve dostlarımıza karşı vefalı olmamız gerektiğ i vurgulanır. Örneğ in, “Eden Bulur”²⁷ adlı masalda “Her kötülük eden kendine eder.” teması üzerinde durulur. “Üvey Anne”²⁸ adlı masalda hiçbir gerçeğ in sonsuza kadar saklanamayacağı, bir gün muhakkak gün yüzüne çıkacağı, kötülerin elbet bir gün yaptıklarının cezasını çecekleri konusuna vurgu yapılır.

Buna ilaveten büyük sözü dinlemenin önemi, açgözlülüğ ün ve kıskançlığ ın iyi bir şey olmadığı, çalışmanın ve alın teriyle kazanmanın önemi, aklın ve bilginin önemi, güzel ahlâk ve erdem sahibi olmanın kıymeti, arkadaş ve meslek seçiminde dikkat edilecek hususlar, eş seçimi gibi konular dergide masallar aracılığ ıyla çocuk okurlara kavratılmaya çalışılan konular arasındadır.

2.3. Hikâye

Çocukların duygu ve düşüncelerini geliştirmede, dil ve kültürel birikimlerini arttırmada çok önemli yeri olan hikâyeler, çocukların sınırlı hayat tecrübelerini zenginleştiren ürünlerdendir. *Çocuk ve Yuva*, bu gerçekten hareketle, sayfalarında yer verdiğ i hikâyeler vasıtasıyla çocuklara millî, manevî ve ahlâkî değerleri aşılama çalışır.

Örneğ in, bayrak ve vatan sevgisinin işlendiğ i “Gölpınarın Çocukları”²⁹ adlı hikâye, Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolu’nun bir köyünde geçer. Hikâyede, vatan sevgisi, vatan uğruna seve seve canını verme, kahramanlık gibi temalar ele alınır. “Sarıkavak Köylü Küçük Mustafa”³⁰ adlı öyküde de yine yukarıdakine benzer temalar üzerinde durulur. Hikâye, Kurtuluş Savaşı yıllarında geçer. Hikâyede, evlenmek için düğün hazırlıkları yapmakta olan Mustafa adındaki bir kahraman Türk gencinin, sevdiğ ine kavuşmasına çok az zaman kalmasına rağmen Tarsus’a yaklaşan düşman askerine karşı hiç düşünmeden cepheye gidiş i ve vatan uğrunda şehit oluş u konu edilir. “Kurtulan Bayrağ ımız”³¹ adlı hikâyede, bayrak ve vatan sevgisi teması üzerinde durulur. Hikâyenin konusu şöyledir: Çocuğ un babası cepheye gidecektir. Giderken oğ luna bir Türk bayrağ ı hediye eder ve her ne şartta olursa olsun bu kutsal emanete sahip çıkmasını tembih eder. Kısa süre sonra kasabayı düşman askerleri basar, her yeri yakıp yıkarlar. Çocuk, üzerindeki ilk şoku atlattıktan sonra birden babasının kendisine söylediğ i sözleri hatırlar ve koşa koşa yıkılan evlerinin harabeleri arasından babasının

²⁷ “Eden Bulur”, C. 30, S. 295, Ocak 1981, s. 23-24.

²⁸ “Üvey Anne”, C. 5, S. 46, Nisan 1957, “s. 16-17.

²⁹ Erbil, Melek, “Gölpınarın Çocukları”, C. 2, S. 20, Aralık 1954- C. 3, S. 30, Aralık 1955.

³⁰ Şapolyo, Enver Behnan, “Sarıkavak Köylü Küçük Mustafa”, C. 5, S. 44-45, Şubat, Mart 1957, s. 7.

³¹ İsimsiz, “Kurtulan Bayrağ ımız”, C.7, S. 66-67, Nisan, Mayıs 1959, s. 12-13.

kendisine emanet ettiği Türk bayrağını bulur ve evin üzerindeki direğe asar. Böylece bayrağına karşı görevini yapmış olur.

“Dostluk”³² adlı hikâyede gerçek dostun ve dostluğun ne olduğundan; “Arkadaş İyi Olunca”³³ adlı hikâyede, “Bana arkadaşını söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim.” sözünün ne anlama geldiğinden bahsedilir. “Çelik ile Köpek”³⁴ adlı küçük hikâyede, hayvan sevgisinden; “İki Cami Arasında”³⁵ adlı öyküde alafranga yaşam tarzının aile hayatında sebep olduğu yıkımlardan; “Uykusunu Kaybeden Çocuk”³⁶ta³⁶ anne-babanın sözünü dinlemenin öneminden bahsedilir.

Yukarıdaki duygu, düşünce ve davranışların yanı sıra dergide yayımlanan diğer hikâyeler vasıtasıyla çocuklara temizlik ve düzenin önemi, fedakârlık, başkasının malına göz dikmeme, insanlara kötülük yapmama, anne babaya saygılı davranma, tutumlu olma, yaramazlığın sonuçları, cesaret, erdem ve dürüstlük, tedbirli olma, elde olanın kıymetini bilme, gurur, kibir, kıskançlık, cimrilik, yalan ve hırsızlık gibi davranışların kötü davranışlar olduğu, aile terbiyesinin önemi, yardımseverliğin önemi, insanları olduğu gibi kabul etme, çalışma ve helalinden kazanmanın önemi, vakti boşa harcamama, okumanın önemi, zekânın ve bilginin önemi, okuma ve yazmanın önemi, ağacı ve ormanı sevmenin önemi gibi daha birçok güzel davranışın benimsetilmeye çalışıldığını söylememiz mümkündür.

2.4. Roman

Çocuk ve Yuva’da roman örneğine diğer türlere göre daha az yer verilmiştir. Dergide çocuk romanı olarak sadece “İlk Arkadaş”³⁷ başlıklı bir romanın tefrikası yapılmıştır. Roman, yirmi iki sayıda tefrika edilmiştir. Bunun yanında Don Kişot Hikâyesi³⁸ adlı yazıda Cervantes’in Don Kişot romanının kısa bir özetine yer verilmiştir.

2.5. Fabl

Fabllar, çocuklara belli bir ahlâk dersi vermek, eğlendirirken eğitmek amacıyla meydana getirilen edebî ürünlerdir. Dergide yayımlanan fabllar göz önünde bulundurulduğunda, *Çocuk ve Yuva*’nın çocuklara şu davranışları ve değerleri kazandırmayı amaçladığını söylemek yanlış olmaz: Hiçbir zaman açgözlü ve tamahkâr olma, bu-

³² Omay, Hikmet S., “Dostluk”, C. 4, S. 40, Ekim 1956, s. 15.

³³ Ferit Amca, “Arkadaş İyi Olunca”, C. 20, S. 198, Haziran-Temmuz 1972, s. 14-15

³⁴ İsimsiz, “Çelik ile Köpek”, C. 7, S. 63, Ocak 1959, s. 8.

³⁵ Enç, Mitat, “İki Cami Arasında”, C. 1, S. 10, Şubat 1954,” s. 13.

³⁶ Omay, Hikmet S., “Uykusunu Kaybeden Çocuk”, C. 1, S. 10, Şubat 1954, s. 16-17.

³⁷ Balı, Lemia, “İlk Arkadaş”, C. 1, S. 1, Mart 1953-C. 3, S. 22, Şubat 1955.

³⁸ Yeşim, R.Ş., “Don Kişot Hikâyesi”, C. 11, S. 103, Ocak 1963, s. 5.

lunduğun duruma ve kaderine razı ol, sana iyilik yapan insanlar hakkında asla kötülük düşünme, dünyada hiçbir kötülük karşılıksız kalmaz, kötülük eden kötülük bulur, alma mazlumun ahını çıkar aheste aheste, kimsenin yaptığı yanına kâr kalmaz, başkasının malına göz dikme, yalan söyleme, dedikoducu, gururlu ve kibirli olma, işlerini düşünüp taşınarak yap, hırsızlık yapma, arkadaşını iyi seç, zekâyâ ve bilgiye değer ver.

Örneğin, “Kurnaz Deve”³⁹ adlı fablâda, tamahkârlığın ve açgözlülüğün insanın başına açtığı belalardan bahsedilir. “Üç Kurt Yavrusuyla Üç Domuz Yavrusu”⁴⁰ adlı metinde kötülerin önünde sonunda kaybetmeye mahkûm oldukları gerçeği üzerinde durulur. “Bir Ördüğün Kurda Oyunu”⁴¹ adlı parçada, iyiliğe karşı kötülük yapmamak gerektiği konusu işlenir. “Küçük Tilki”⁴² adlı fablâda, insanın arkadaş seçiminde dikkatli ve titiz davranması gerektiği konusuna değinilir.

2.6. Destan ve Efsane

Destanlar, masalımsı edebiyat ürünleridir. Çok eski çağlara ilişkin kahramanlık hikâyelerini; ulusların, tanrıların ve ünlü yiğitlerin serüvenlerini veya savaşlarını anlatan uzun manzum eserlerdir.⁴³ *Çocuk ve Yuva*, çocuklara Türk tarihine ve kültürüne ait bazı değerleri benimsetmek, Türk tarihi ile ilgili bilgi vermek, yiğitlik, kahramanlık, yurt sevgisi gibi çeşitli duyguları aşılama maksadıyla sayfalarında çok sayıda destan ve efsane örneğine yer vermiştir. Yurdunu ve ulusunu sevmek, vatani ve milleti için seve seve canını verme, Göktürk devletinin kuruluşu, İranlılarla yapılan mücadeleler, Anadolu’nun nasıl bir Türk yurdu haline getirildiği, Büyük Hun devleti hükümdarı Oğuz Kağan’ın hayatı gibi olaylar destanlar aracılığıyla çocuklara aktarılan önemli konulardandır. Oğuz Kağan, Ergenekon, Alper Tunga, Gılgamış, Dede Korkut gibi destanlar ve daha pek çok efsanevi anlatım çocukların anlayacağı bir dille ve anlatımla dergi sayfalarında kendisine yer bulmuştur.

2.7. Tiyatro

Çocuk ve Yuva, tiyatro türüyle ilgili olarak sayfalarında çok sayıda makaleye ve piyese yer vermiştir. Dergi, yayımladığı birçok yazıda, tiyatronun çocuklar için en eğitici etkinliklerden biri olduğunu ve diğer bütün sanat dallarını bünyesinde barındırdığını iddia eder. Bu yüzden de küçük yaştan itibaren çocuklara sanat terbiyesi ve

³⁹ Bacon, Peggy, “Kurnaz Deve”, (Türkçesi: Leyla Rüzgârlı), C. 2, S. 19, Kasım 1954, s. 18.

⁴⁰ Disney, Walt, “Üç Kurt Yavrusuyla Üç Domuz Yavrusu”, (Türkçesi: Türker Acaroğlu), C. 3, S. 21, Ocak 1955, s. 20-21.

⁴¹ Omay, Hikmet S., “Bir Ördüğün Kurda Oyunu”, C. 5, S. 42, Aralık 1956, s. 20.

⁴² Dinç, Hakkı, “Küçük Tilki”, C. 7, S. 62, Aralık 1958, s. 9.

⁴³ Oğuzkan, *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, s. 68.

tiyatro eğitimi verilmesi gerektiğini tavsiye eder. Örneğin, “Sihirli Bir Dünya: Çocuk Tiyatrosu”⁴⁴ adlı yazıda tiyatronun eğitici yönüyle ilgili olarak şunların altı çizilir:

Tiyatroyu seven milletlerde iyiliğe, güzelliğe, doğruluğa karşı duyulan sevgi, başkalarından çok fazladır. Çünkü tiyatro, hiçbir konferansçının, hiçbir öğretmenin başaramayacağı kadar kolaylıkla ve tesiri uzun müddet sürecek şekilde duygular aşılacak kudretindedir. Terbiye ve kültür bakımından, onun canlı örneklerle verdiği dersler, küçük büyük herkesin hafızasında yer eder.

“Çocuk Tiyatroları” adlı başyazıda, tiyatronun çocuk eğitimindeki rolü üzerinde durulur. Çocukların, görerek ve yaparak öğrendiklerine değinilir. Tiyatroların artık çocukça değil, çocuğa göre olması gerektiğine vurgu yapılır:

Çocukların görerek, yaparak yetişmesi, ileri eğitim metotlarının en yeni buluşlarından. Bunun için sahneyi sosyal davranışlarla kıymetlendirmek, eğitim ve öğretimin emrinde bulundurmak lüzumu vardır. Sanat ve kültür eğitimi, yetişmekte olan kuşak için başta gelir, skolastik düşüncelerle çocuğa ait apayrı bir dünya tasarlamak, tek mil varlıkları çocukça kabul etmek artık değerden düşmüştür. Modern pedagoji bu gerçeklerin normal araçlarla yerine getirilmesini ister. Bu itibarla, tiyatrolar eski düşüncelerden sıyrılarak çocukça değil, çocuğa göre olmalıdır.⁴⁵

“Çocuk ve Tiyatro”⁴⁶ adlı yazısında tiyatro eleştirmeni Lütü Ay, tiyatronun diğer bütün sanat dallarını bünyesinde barındırdığını ve bu yüzden küçük yaştan itibaren çocuklarımıza sanat terbiyesinin verilmesi gerektiğinin altını kalın çizgilerle çizer.

Çocuk ve Yuva; piyesler yoluyla çocukların kolayca eğitilebileceğini ve güzel birçok davranışı edinebileceklerini savunur. Yayımladığı piyesler vasıtasıyla bir yandan çocuklara tiyatroyu, piyesi tanıtmaya çalışırken diğer yandan birçok millî ve manevî değerimizi onların zihinlerine kazıtmaya çalışır. “Haksız Başarı”⁴⁷ adlı piyeste, çalışmadan, kopya çekerek başkasının emeğini çalarak elde edilen başarının gerçek bir başarı olamayacağı ve bunun kötü bir davranış olduğu konusu üzerinde durulur. “Hayat Kazandıran Öğüt”⁴⁸ adlı piyeste, büyük sözü dinlemenin öneminden bahsedilir. “Bamsı Beyrek”⁴⁹ piyesinde cesaret, yiğitlik, kahramanlık ve eşler arası sadakat gibi konulara vurgu yapılır.

⁴⁴ Günel, Sadi, “Sihirli Bir Dünya: Çocuk Tiyatrosu”, C. 1, S. 10, Şubat 1954, s. 24-25.

⁴⁵ İsimsiz, “Çocuk Tiyatroları”, C. 8, S. 80, Ekim 1960, s. 3.

⁴⁶ Ay, Lütü, “Çocuk ve Tiyatro”, C. 1, S. 1, Mart 1953, s. 12.

⁴⁷ Onural, Neşe, “Haksız Başarı”, C. 4, S. 38-39, Ağustos-Eylül 1956, s. 24-25.

⁴⁸ Dandul, Cenap, “Hayat Kazandıran Öğüt”, C. 6, S. 58, Haziran-Temmuz 1958, s. 26-28.

⁴⁹ Asena, Orhan, “Bamsı Beyrek”, C. 6, S. 52, Aralık 1957, s. 24-25.

2.8. Çizgi roman

Çizgi roman ya da resimli hikâyeler de dergide ağırlıklı bir yer tutar. Resim ağırlıklı bu türlerde edebîlik pek aranmasa da çocukların okuma alışkanlığı kazanmalarında ve bazı küçük dersleri edinmelerinde yararından söz edilebilir. Örneğin, “Karamanla Pamuk Kardeşlerin Yılbaşı Eğlencesi”⁵⁰ adlı resimli hikâyede Karaman adlı küçük bir kedi ile arkadaşları Pamuk Kardeşlerin bir yılbaşı akşamı yaşadıkları anlatılır. “Salkım Bey”⁵¹ adlı çizgi romanda, Salkım Bey adındaki fakir bir kahveci ile kurnaz bir tilkinin maceralarından söz edilir. “Avcı Ali Bey’in Oğlu”⁵² adlı resimli öyküde, insanların canlı ya da cansız hiçbir varlığın canını yarmaması gerektiği konusu üzerinde durulur.

2.9. Atasözü ve Vecize

Çocuk ve Yuva’da tasarruf, cehalet, tembellik, sabır, yardımlaşma, akıl, anne-baba sevgisi, kitabın önemi, doğruluk, vatan sevgisi gibi çok çeşitli konuda birçok atasözü ve vecizeye yer verilmiştir. Bunlarla çocuklara tasarruf etme, bilgiye önem verme, sabır, yardımlaşma, akıl, anneye babaya hürmet, erdem, kitaba değer verme, işleri zamanında yapma, öğrenme, terbiye, büyük sözüne değer verme, çalışma, düşünerek konuşma, doğruluk gibi değerlerin kazandırılmasının amaçlandığı söylenebilir.

Bunun yanı sıra dergide, çocukların atasözlerini anlamalarını kolaylaştırmak düşüncesiyle yer yer atasözlerinin açıklamalarının yapıldığı görülmektedir. Örneğin, *Tarlanın taşlısını, kızın kardaşısını al* atasözünün açıklamasında şunlara değinilmiştir:

Tarla alırken nemi daha fazla tuttuğu için kumsal, düz, killi olanını değil de taşlı olanını tercih edin. Evlenirken ise ailede biricik, tek başına büyümüş, nazlı kızları değil de kala-balık bir ailede büyümüş olanını tercih edin.⁵³

2.10. Deyim

Çocuk ve Yuva’da, çocukların dil becerilerinin ve kelime hazinelerinin zenginleştirilmesine yardımcı olmak amacıyla birçok deyim yer verilmiştir. “Deyimlerin Dili” adını taşıyan bölümde Türkçedeki birtakım deyimler ve bu deyimlerin nereden geldiğine dair açıklamalar yer almıştır. Örneğin, “Kısa kes aydın havası olsun” şeklinde kullanılan deyim nereden geldiği dergide şu şekilde anlatılır:

⁵⁰ İsimsiz, “Karamanla Pamuk Kardeşlerin Yılbaşı Eğlencesi”, C. 37, S. 318, Ocak 1983, s. 3-7.

⁵¹ Ocaklılar, Lemi, “Salkım Bey”, C. 2, S. 14-15, Haziran-Temmuz 1954, s. 24-29.

⁵² Ocaklılar, Lemi, “Avcı Ali Bey’in Oğlu”, C. 2, S. 18, Ekim 1954, s. 22-27.

⁵³ Atay, Tefik, “Taşlı Tarla”, C. 4, S. 36-37, Haziran-Temmuz 1956, s. 6.

Eskiden ülkemizde yöresel giysiler göz alıcı renkte imiş. Her yörenin kendine özgü giysileri varmış. Bu yöresel giysilere bakarak kişinin hangi yöreden olduğu anlaşılmış. Aydın ve yöresinde de kaba kumaştan ve öteki bölgelerde giyilen abalardan (kaim yün kumaştan yapılan ceket) daha kısa aba giyilirmiş.

Ege bölgesinde, efe ve zeybeklerin kıvrak hareketli oyunlarına kısa giyilen abalar engel olmazmış. Bunun için de Ege bölgesi, Aydın havalisine özgü efe ve zeybekler özellikle kısa aba giyerlermiş. Anadolu’nun kimi yerlerinde, Ege bölgesine özgü efe ve zeybeklerin giydikleri kısa abalara özenerek aba yaptırılanlar terziye:

Kısa kes, Aydın abası gibi kısa olsun, derlermiş.

Zamanla “Kısa kes Aydın abası gibi olsun” sözü “Kısa kes Aydın havası gibi olsun” biçimine dönüşüvermiş. Bugüne kadar böylece kullanılagelmıştır.

İşte bugün gereksiz yere sözü, konuşmayı, şarkıyı, türküyü, işi vs. uzatanlara; bunları uzatmamaları ve zaman almamaları için, ihtar anlamında “Kısa kes Aydın havası olsun” deriz. Böylece sözün uzamasının gereksizliğini anlatmış oluruz.⁵⁴

2.11. Diğer Türler

Çocuk ve Yuva’da yukarıda saydığımız türler kadar olmasa da diğer edebî türlere ait örneklerle de rastlanmaktadır. Günlük, anı, biyografi, gezi yazısı, mektup, hitabet gibi türlere ait bu metinlerin, daha çok çocuklara bu türlerin ne olduğunu ve nasıl yazıldığını öğretmek maksadıyla yazılmış olduğunu söyleyebiliriz.

Bunların yanı sıra dergide, çocukları eğlendirmek, hoşça vakit geçirmelerini sağlamak ve aynı zamanda bazı davranışları öğretmek amacıyla çeşitli çocuk oyunlarına, güldürücü fıkralara, bilmece bulmacalara da yer verildiği görülmektedir.

Sonuç

1953-1983 yılları arasında yayımlanan dergiler arasında gerek içeriği, gerekse uzun soluklu oluşu nedeniyle döneme damgasını vuran *Çocuk ve Yuva* dergisi, yayımlandığı dönemde çocukların ilgiyle takip ettikleri bir dergi olarak onların okuma alışkanlığı kazanmalarında ve topluma ait değerleri benimsemelerinde, edebî zevk kazanmalarında çok önemli bir vazifeyi yerine getirmiştir. Sayfalarında yer verdiği şiir, öykü, roman, tiyatro, çizgi roman, masal, fabl, atasözü, deyim, günlük, mektup, hitabet, bilmece, bulmaca gibi edebî türler vasıtasıyla çocuk edebiyatına ve çocuk eğitimine önemli katkılar sunmuştur. Yayımlandığı dönemin çocuklarına; vatanını, milletini ve bayrağını sevme, bütün canlılara canlı olduğu için değer verme, ahlâklı ve erdemli olma, çalışma, tutumlu olma, tertip düzen ve temizliğe önem verme, insanlara yardım etme, yalan söylememe, bencil davranmama, okumayı sevme, bilgiye kıymet

⁵⁴ Koçyiğit, Selahattin (Derleyen), “Kısa Kes Aydın Havası Olsun”, C. 24, S. 235, Mart 1976, s. 13.

verme gibi birçok olumlu davranışı ve manevî değeri benimsetmek için uğraşmıştır. Bu yönüyle dergi, bir çocuk dergisi olarak görevini hakkıyla yerine getirmiştir.

KAYNAKLAR

- Bilkan, Ali Fuat, “Çocuk Edebiyatı -Kavram ve Mahiyet-“, *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, S. 104-105, Ağustos Eylül 2005.
- Enginün, İnci, “Çocuk Edebiyatına Toplu Bir Bakış” *Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987*, İstanbul: Gökyüzü Yayınları, 1987.
- İlgaz, Turhan, “Günümüzde Çocuk Dergiciliği Soruşturması”, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1989*, İstanbul: Gökyüzü Yayınları, 1989.
- Karaçam, Ferman, “Günümüzde Çocuk Dergiciliği Soruşturması.” *Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1989*, İstanbul: Gökyüzü Yayınları, 1989.
- Kavcar, Cahit, *Edebiyat ve Eğitim*, Ankara: Engin Yayınları, 1999.
- Meriç, Cemil, “Çocuk Edebiyatı”, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987*, İstanbul: Gökyüzü Yayınları, 1987, s. 3.
- Oğuzkan, A. Ferhan, *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Anı Yayıncılık, 2001.
- Okay, Orhan, “Edebiyat Dünyasında Çocuk”, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987*, İstanbul: Gökyüzü Yayınları, 1987.
- Oktay, Ayla, “Çocuk eğitiminde edebiyat ürünlerinden nasıl yararlanılır?” *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 2000.
- Sever, Sedat, *Çocuk ve Edebiyat*, Ankara: Kök Yayıncılık, 2003.
- Turinay, Necmettin, “Çocuk, Masal ve Şiir”, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987*, İstanbul: Gökyüzü Yayınları, 1987.
- Yalçın, Alemdar ve Aytaş, Gıyasettin, *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2003.
- Zengin, Mevlana İdris, “1988’de Çocuk Dergileri”, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1989*, İstanbul: Gökyüzü Yayınları, 1989.